

RAHA- JA PANKKITEORIAN KURSSI 31C00900, KEVÄT 2024

HARJOITUKSET 1

1) Hyödykeraha

Kuinka hyvin seuraavat esineet soveltuisivat hyödykerahaksi rahan kolmen pääfunktion valossa? (1 piste/kohta)

- a) Oravannahat
- b) Kaakaopavut
- c) Omenat
- d) Vaihtovirta (230 V, 50 Hz)
- e) Kulta

Kuinka hyvin arviosi käyvät yksiin sen kanssa, mitä rahan alkuvaiheissa todella tapahtui? (1 pist)

2) Rahan synty

Antiikin ajan Sciurisian kuningaskunnassa pohditaan vaihtokauppaan perustuvasta taloudesta luopumista ja rahatalouteen siirtymistä. Kukaan ei koskaan ole nähnyt rahaa, mutta joku on keksinyt idean ja saanut muut, mm. kuninkaan, vakuuttuneiksi idean eduista. Mitä hyviä ja huonoja puolia liittyy seuraaviin vaihtoehtoihin, joita kuninkaan neuvonantajat ja kansankokouksen äänekkäimmät osanottajat pohtivat?

- a) Kilpailtu markkina! Muutama suurkauppia ryhtyy lyömään omia kolikoitaan. Jokainen käyttää omaa suhteellisen arvotonta metalliseosta ja omia painoyksiköitään, joten jokainen yksityinen rahapaja laskee liikkeeseen täysin omaa valuuttaansa. Rahan arvon ei ole tarkoitus perustua metallin arvoon, vaan kolikoiden on tarkoitus olla selvästi metallia arvokkaampia. (1 pist)
- b) Kilpailtu markkina! Muutama suurkauppia ryhtyy lyömään omia kolikoitaan, joiden arvon pitäisi perustua metallin arvoon. Kolikoihin tulee kauppiaiden yksityisleimat metallin koostumuksen ja painon takeeksi. Pikkurahat ovat hopeaa, arvokkaammat kulta. Standardia ei kuitenkaan ole. (1 pist)
- c) Valtion rahapaja lyö suhteellisen vähäarvoisesta metallista kolikoita, joihin tulee kuninkaan kuva ja valtion vaakuna. Kolikoiden on tarkoitus olla arvokkaampia kuin niihin käytetty metalli. Hallitsija vaatii verot omina kolikoinaan. (1 pist)
- d) Valtion rahapaja lyö kolikoita, joihin tulee kuninkaan kuva ja valtion vaakuna. Kolikoiden arvo perustuu niissä olevaan metalliin. Pikkurahat lyödään hopeasta, arvokkaammat kullasta. Hallitsija vaatii verot omina kolikoinaan. (1 pist)

Miten pohdintasi täsmäävät sen kanssa, miten ensimmäiset rahat tulivat. (2 pist)

3) Raha-aggregaatti M1

Kuinka raha-aggregaatin M1 määrä muuttuu seuraavien seurauksena, jos käytetään eurojärjestelmän määritelmiä? (1 piste/kohta) Älä ota huomioon mahdollisia välillisiä vaikutuksia.

- a) Liittopankki Oyj myöntää asiakkaalle 1000 euron lainan. Laina kirjataan asiakkaan käyttelytilille
- b) Asiakas nostaa käyttelytililtään 1000 euroa ja tallettaa ne vuoden määräaikaistilille
- c) Yksityishenkilö maksaa käyttelytililtään tilisiirrolla 50 euron sähkölaskun sähköyhtiön käyttelytilille. Sähköyhtiö on osakeyhtiö.
- d) Valtio maksaa rekisteriviraston virkamiehelle palkan 3000 euroa, joka menee virkamiehen käyttelytilille. Palkasta menee verona valtiolle 700 euroa ja kunnalle 700 euroa.
- e) Liittopankki Oyj ottaa rahapoliittisessa huutokaupassa keskuspankista miljardi euroa lainaa, joka kirjataan Liittopankin tilille keskuspankissa.
- f) Henkilöasiakas ottaa lompakostaan 50 euron setelin ja käy tallettamassa sen käyttelytililleen. Seteli jää pankin kassaan.

4) Vakavaraisuutensa menettänyt keskuspankki

- 1) Batavian keskuspankin taseessa on varallisuuseränä 1000 miljardia talenttia lainoja pankeille eli saatavia pankeilta. Keskuspankilla on taseessaan velkana 500 miljardia talenttia seteleitä, 200 miljardia talenttia pankkien talletuksia ja 300 miljardia talenttia velkakirjoja, jotka keskuspankki on myynyt sekalaisille sijoittajille.
 - a) Minkälainen on keskuspankin tase? Käytä T-ristikkoa! (1 pist)
 - b) Oletetaan, että yksi Batavialaisista liikepankeista tekee konkurssin ja saamiset siltä muuttuvat arvottomiksi. Keskuspankki joutuu kirjaamaan 50 miljardia talenttia tappioita. Minkälainen on keskuspankin tase nyt? (1 pist)
 - c) Sijoittajat alkavat panikoida eivätkä enää halua ostaa keskuspankin velkakirjoja. Ne haluavat saatavansa käteisenä, seteleinä. Velkakirjoja erääntyy 100 miljardin talentin edestä, eikä keskuspankki pysty enää uusimaan velkaansa, siis myymään vastaavaa määrää uusia velkakirjoja. Minkälaiseksi keskuspankin tase muuttuu? (1 pist)
 - d) Loputkin keskuspankin velkakirjoista erääntyvät, eikä kukaan enää sijoita uusiin, vaan nostaa saatavansa käteisenä (=seteleinä). Minkälainen on tase nyt? (1 pist)
 - e) Yksi sijoittaja kuitenkin luottaa yhä keskuspankin maksuvalmiuteen ja sen pysyvyyteen ja sijoittaa keskuspankin velkakirjaan, jolle maksetaan vähän korkoakin. Ottaako hän suuremman riskin kuin seteleitä haluavat? (2 pist)

5) Reservisuhteen ja käteissuhteen muutoksista

Kuinka reservisuhde todennäköisesti muuttuu jos... (1 piste / kohta)

- 1) Pankit pelkäävät talletuspakoa
- 2) Keskuspankki alkaa maksaa pankkien talletuksille aiempaa parempaa korkoa.
- 3) Arvokuljetusten tehostumisen vuoksi pankkien on aiempaa helpompaa toimittaa käteistä kaukana syrjäseuduilla sijaitseviin konttoreihin.

Kuinka yleisön käteissuhde muuttuu, jos... (1 piste/kohta)

- 1) Yleinen korkotaso nousee, myös pankkien talletuskorot.
- 2) Tuloverotus kiristyy ja kansa reagoi tekemällä entistä vähemmän virallisia töitä ja entistä enemmän ”kuutamourakoita”
- 3) Kyseessä on kehitysmaa, jonka rahoitusjärjestelmä kehittyy siten, että entistä useammilla on pankkitili.
Perustele väitteesi!

6) Luotonlaajenemiskerroin pankittomassa tilanteessa

Kuten Tarmo Haavisto väitöskirjassaan totesi, vielä 1860-luvulla Suomessa rahakerroin/luotonlaajenemiskerroin oli suunnilleen yksi, ja tämä liittyi pankkijärjestelmän tuolloiseen erittäin pieneen kokoon. Johda rahakertoimen kaavalla tulos, että kerroin oli suunnilleen yksi. (4 pist)

Mikä on tämän tuloksen intuitio? (2 pist)